

XO'JA BAHOUDDIN NAQSHBAND VA U ASOS SOLGAN NAQSHBANDIYA SULUKI. ULARNING AXLOQIY-TARBIYAVIY MOHIYATI

*Shoymardonova Nafisa
Berdiyeva Maftuna
UMFT universiteti,*

Annotatsiya: Mazkur maqolada buyuk mutasavvif va islom olimi Xo'ja Bahouddin Naqshbandning hayoti, ilmiy-ma'naviy merosi hamda u asos solgan naqshbandiya sulukining mazmun-mohiyati keng yoritilgan. Naqshbandiya tariqatining asosiy tamoyillari, axloqiy va tarbiyaviy g'oyalari tahlil qilinib, ularning shaxs kamolotidagi ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, ushbu sulukning bugungi kundagi ma'naviy-tarbiyaviy ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: Xo'ja Bahouddin Naqshband, naqshbandiya, tasavvuf, suluk, axloqiy tarbiya, ma'naviyat

Kirish

Sharq ma'naviy-ma'rifiy tafakkuri tarixida tasavvuf ta'limoti alohida o'rin tutadi. Tasavvuf insonni ruhiy jihatdan poklash, uni komil shaxs darajasiga yetkazishni maqsad qilgan ta'limot sifatida shakllangan. Ana shu yo'nalishda yetishib chiqqan buyuk allomalardan biri Xo'ja Bahouddin Naqshband hisoblanadi.

U asos solgan naqshbandiya suluki nafaqat diniy-ma'naviy, balki axloqiy-tarbiyaviy jihatdan ham katta ahamiyatga ega bo'lib, asrlar davomida xalq ma'naviyatini yuksaltirishga xizmat qilib kelgan.

Xo'ja Bahouddin Naqshbandning hayoti va faoliyati

Xo'ja Bahouddin Naqshband 1318-yilda Buxoro yaqinidagi Qasri Orifon qishlog'ida tug'ilgan. U yoshlik chog'idanoq ilm va ma'rifatga qiziqib, tasavvuf ilmini chuqur o'rganishga kirishgan.

Bahouddin Naqshband o'z davrining mashhur shayxlari bilan suhbatda bo'lib, hayotini insonlarni ma'naviy poklikka va halollikka da'vat etishga bag'ishlagan. U kamtarona hayot kechirib, amaliy faoliyati bilan xalq orasida katta hurmat qozongan.

Naqshbandiya sulukining vujudga kelishi

Naqshbandiya suluki Markaziy Osiyoda shakllangan tasavvufiy tariqatlardan biri bo'lib, u Xo'ja Bahouddin Naqshband nomi bilan bog'liq. Ushbu suluk boshqa tasavvufiy tariqatlardan o'zining hayotga yaqinligi va amaliy xarakteri bilan ajralib turadi.

Naqshbandiya suluki “dil ba yoru, dast ba kor” — ya’ni qalb Alloh bilan, qo’l esa mehnatda bo’lishi g’oyasiga asoslanadi. Bu tamoyil insonni jamiyatdan uzilmagan holda ma’naviy kamol topishga undaydi.

Naqshbandiya sulukining asosiy tamoyillari

Naqshbandiya sulukida bir qator muhim tamoyillar mavjud bo’lib, ular shaxs tarbiyasida muhim rol o’ynaydi. Ulardan eng asosiylari ixlos, halollik, sabr-toqat va kamtarlikdir.

Shuningdek, sukut, ichki nazorat, o’zini tahlil qilish va nafsni jilovlash kabi g’oyalar sulukning muhim jihatlarini tashkil etadi. Bu tamoyillar insonni axloqiy jihatdan poklanishga undaydi.

Naqshbandiya sulukining axloqiy mohiyati

Naqshbandiya suluki insonni yuksak axloq sohibi qilib tarbiyalashga qaratilgan. Unda yolg’on, riyo, kibr va xudbinlik kabi illatlardan voz kechish targ’ib qilinadi.

Ushbu suluk insonni halol mehnat qilishga, jamiyatda foydali bo’lishga va boshqalarga mehr-oqibat ko’rsatishga da’vat etadi. Bu jihatlar naqshbandiya ta’limotining axloqiy mohiyatini belgilaydi.

Naqshbandiya sulukining tarbiyaviy ahamiyati

Naqshbandiya suluki tarbiya jarayonida amaliy yondashuvni ilgari suradi. U insonni kundalik hayotda o’zini nazorat qilish, sabrli bo’lish va mas’uliyatni his etishga o’rgatadi.

Bu suluk yosh avlodni ma’naviy yetuk, ijtimoiy faol va vatanparvar shaxslar sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Naqshbandiya ta’limotida ilm olish va uni hayotda qo’llash muhim hisoblanadi.

Zamonaviy jamiyatda naqshbandiya g’oyalarining ahamiyati

Bugungi globallashuv davrida naqshbandiya sulukining axloqiy-tarbiyaviy g’oyalari alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu ta’limot yoshlarni ma’naviy bo’shliqdan asrash, ularni sog’lom e’tiqod va yuksak axloq ruhida tarbiyalashda muhim manba bo’lib xizmat qiladi.

Naqshbandiya g’oyalari zamonaviy ta’lim va tarbiya tizimida milliy-ma’naviy qadriyatlarni mustahkamlashga yordam beradi.

Xulosa

Xo’ja Bahouddin Naqshband va u asos solgan naqshbandiya suluki islom ma’naviyati va tasavvuf tarixida muhim o’rin egallaydi. Ushbu sulukning axloqiy va tarbiyaviy g’oyalari asrlar davomida insonlarni komillikka yetaklab kelgan.

Bugungi kunda ham naqshbandiya ta’limotidan samarali foydalanish yosh avlodni ma’naviy yetuk, halol va jamiyatga foydali shaxslar etib tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.